

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík 6. júlí 2017
UST201705-218/B.S.
10.05.08

Efni: Mat á umhverfisáhrifum – Hvammsvirkjun. Ferðaþjónusta og útivist. Landslag og ásýnd. Umsögn

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 19. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um áhrif Hvammsvirkjunar á ofangreinda umhverfisþætti. Helstu mannvirki sem um ræðir eru stíflumannvirki og inntakslón, skurðir og stöðvarhús. Einnig tengivirki og færsla á núverandi háspennulínunum.

Umhverfisstofnun bendir á að hér er um tengd áhrif að ræða þar sem breytingar á landslagi og ásýnd geta haft neikvæð áhrif á ferðamenn og aðra sem stunda úti nærri framkvæmdasvæðinu.

Í greinargerð kemur fram að flestir ferðamenn eiga einungis leið um fyrirhugað framkvæmdasvæði og þeir sem dvelja langdvölum nærri framkvæmdasvæðinu eru fyrst og fremst fólk sem dvelst í sumarhúsum.

Í greinargerð er greint frá könnunum um hvort líklegt sé að ferðatilhögun þeirra muni breytast með tilkomu virkjunarinnar kom í ljós að ferðamönnum um svæðið mun að líkindum ekki fækka með tilkomu virkjunarinnar og meirihluti þáttakenda í könnuninni meðal íbúa og sumarhúsaeigenda taldi að framkvæmdirnar myndu hafa jákvæð eða engin áhrif á ferðaþjónustu á svæðinu.

Umhverfisstofnun vill benda á könnun sem gerða var á áhrifum Blönduvirkjunar á upplifun ferðamanna (Anna Dóra Sæþórsdóttir, ofl. 2. útg. 2017) þar sem fram kemur m.a. að uppistöðulón Blönduvirkjunar hafa ýmist jákvæð áhrif á upplifun 47% ferðamanna og 43% ferðamanna eru hlutlausir gangvart þeim. Hins vegar voru ferðamenn neikvæðari gangvart háspennulínunum og eru línurnar þau mannvirki sem ferðamönnum er helst í nöp við.

Umhverfisstofnun telur að helstu áhrif framkvæmdarinnar vegna breytinga á landslagi og ásýndverði vegna stíflu, Hagalóns sem verður um fjórir ferkílómetrar að flatarmáli og vegna tengivirkis sem ráðgert er að reisa á klapparholti ofan við fyrirhugað stöðvarhús og tengivirkið verður jafnfram hæðsta mannvirkið sem reist verður við Hvammsvirkjun.

Umhverfisstofnun vill benda á að Hagalón er að mestu í farvegi Þjórsár og líklega verða mestu breytingar á landslagi þar sem lónið nær yfir núverandi farveg Þverár og nýr Þjósárdalsvegur verður lagður á grjóttvarinni fyllingu á kafla sem nær frá aðkomuvegi að stíflu að Yrjaskeri. Á þeim kafla vegarins munu ferðamenn að líkindum upplifa umhverfið sem manngerðast vegna stíflunnar lónsins og vegar sem ýmist verður lagður á fyllingu eða á grjótvörðum bökkum lónsins þar sem fylgt verður

vegferlum sem manngera umhverfið enn frekar. Til að draga úr þessum áhrifum mætti huga að því að gera eyrar og tanga sýnilegri til að brjóta upp vantsflötinn og freista þess þannig að gera vesturbakka lónsins „minna manngerða“ en ella. Slíkt hefur verið gert í Sporðöldulóni og hefur það tekist vel að mati Umhverfisstofnunar.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að framkvæmdaaðili hafi lækkað stöðvarhús og ráðgerir að græða upp stíflu og draga með þeim hætti úr sjónrænum áhrifum framkvæmdarinnar. Hins vegar mætti huga að því hvort unnt verði að staðsetja tengivirki á öðrum stað en nú er fyrirhugaða. Tengivirkið sem verður um 10 metrum hærra en stöðvarhúsið og verður auk þess staðsett á klettarana ofan við stöðvarhúsið. Hér tapast því að nokkru sá ávinningur sem felst í því að lækka stöðvarhúsið og að mati Umhverfisstofnunar og sú staðsetning sem þessu mannvirki hefur verið fundin nýtist ekki að fullu.

Hér er um að ræða sjöundu vatnsaflsvirkjunina á Þjórsár-Tungnaásvæðinu. Rennsli um farveg Þjórsár þar sem ráðgert er að reisa Hvammsvirkun er þegar stýrt þannig að náttúrulega sveiflur á vatnsborði árinna sem stöðugra. Helsta breytingin verður sú að farvegur sem áður gat verið mjög vatnmikill verður nú lón á um 4 ferkílómetra svæði með lítt breytilegu yfirborði auk þess sem rennsli minnkar að stuttum kafla neðan stíflunnar. Háspennulínum verður ekki fjölgað, en nokkrar staður verða færðar. Tengivirki mun verða nokkuð áberandi nema vel takist til við hönnun og litaval.

Umhverfisstofnun minnir á lög um stjórnun vatnamála nr. 36/2011 sem hefur breytt lagaumhverfi nýrra virkjanna. Sérstaklega á ákvæði 13. gr. laganna um manngerð og mikið breytt vatnshlot og 18. gr. laganna sem tiltaka að Umhverfisstofnun sé heimilt að leyfa breytingu á vatnshloti sem hefur í för með sér að umhverfismarkmiðum verði ekki náð að uppfylltum nánar tilteknum skilyrðum. Vöktunaráætlun virkjunarinnar þarf einnig að taka mið af þessum nýju kröfum.

Umhverfisstofnun telur að skoða verði sérstaklega til framtíðar ávinning þess að fara með í umhverfismat einungis hluta umhverfisþátta virkjunar og áhrif þeirra á umhverfið. Nokkur hætta er á að umsagnaraðilar og almenningur leggi mismunandi skilning í hvað felst í þeim umhverfisþáttum sem verið sé að meta, þ.e. umfang þeirra og áhrif. Jafnframt verði að skoða frekar hvaða áhrif uppskipting mats á umhverfisáhrifum virkjunar hefur hvað varðar ákvarðanir leyfisveitenda.

Niðurstaða:

Umhverfisstofnun hefur farið yfir þá tvo umhverfisþætti sem eru til skoðunar. Umhverfisstofnun telur hvað varðar áhrif Hvammsvirkjunar, eins og henni er lýst í matsskýrslu á ferðamennsku, verði óverulega neikvæð í samræmi við vægiseinkunn áhrifa. Hvað varðar áhrif á Hvammsvirkjunar, eins og henni er lýst í matsskýrslu, á landslag og ásýnd þá telur stofnunin að áhrifin verði talsverð neikvæð, í samræmi við vægiseinkunn áhrifa. Að mati stofnunarinnar er hægt að vinna enn frekar að útlitshönnun virkjunar og staðsetningu mannvirkja til að draga úr áhrifum hennar á landslag og ásýnd.

Virðingarfyllt

Björn Stefánsson
Sérfræðingur

Kristín Linda Árnadóttir
Forstjóri